

بررسی رابطه ادراک نوجوانان از عملکرد خانواده با احساس امنیت روانی

دکتر علیرضا رجایی^{۴۵۷} - دکتر سعید تیموری^{۴۵۸} - محمد حسین ساقی^{۴۵۹}

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر، بررسی و شناخت رابطه ادراک نوجوانان از عملکرد خانواده با امنیت روانی آنان بود. ۳۹۵ دانش آموز (۲۳۰ دختر و ۱۶۵ پسر) در این پژوهش شرکت کردند. از آزمودنی ها خواسته شد؛ آزمون ایمنی - ناایمنی مزلو (S-I)، ابزار سنجش خانواده (FAD) را تکمیل کنند. برای تحلیل داده ها از شاخص ها و روشهای آماری شامل، میانگین، انحراف معیار، تحلیل میانگین مستقل، ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شد. یافته هان نشان داد که ادراک نوجوانان از عملکردهای خانواده (عملکرد کلی، حل مشکل در خانواده، ارتباط، نقشها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار) ارتباط معناداری ($P < 0/01$) با امنیت روانی آنها داشت. تفاوت میان ادراک نوجوانان دختر و پسر از ابعاد عملکرد خانواده، (عملکرد کلی، حل مشکل، نقشها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار)، معنادار نبود ولی در بعد ارتباط تفاوتها معنادار ($P < 0/01$) بود. بین امنیت روانی در بین نوجوانان دختر و پسر تفاوتها معنادار نبود. همچنین مشخص شد که عملکردهای خانواده می توانند امنیت روانی را در بین نوجوانان تبیین کنند. در پایان احساس می شود نتایج پژوهش حاضر می تواند برای آموزش و پرورش و دست اندر کاران تعلیم و تربیت مفید و مؤثر واقع شود

واژگان کلیدی: عملکرد خانواده، امنیت روانی، سازگاری، نوجوانان

۱۲۲- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت جام

۱۲۳- استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تربت جام

۱۲۴- کارشناس ارشد روانشناسی

مقدمه:

هیچ جامعه ای نمی تواند ادعای سلامت کند مگر آنکه از خانواده ای سالم برخوردار باشد. از طرف دیگر خانواده برآیند یا انعکاسی از کل جامعه است. نقش اصلی و آشکار خانواده انتقال سینه به سینه ارزشها و میراث فرهنگی و اعتقادی، حفظ روابط خویشاوندی، پرورش و تربیت نسل و تامین نیازهای اساسی انسانی و بالاخره تعادل روانی و عاطفی در افراد آن است (۲۶)، از سویی دیگر «فرایند های درونی افراد، پدیده های کاملاً درونی نیست، بلکه تحت تاثیر عواملی از بیرون است که متقابلاً بر یکدیگر اثر دارند. سیستمی که بیش از همه بر فرد موثر است و رفتارهای او را هر آن شکل می دهد، خانواده است. رفتاری که در رابطه با سایر اعضای خانواده بروز می کند، منحصر به رفتار سازشی و بهنجار نیست. رفتار نابهنجار افراد را هم، خانواده شکل می دهد»، (۶). نقش عملکرد خانواده در تمامی ابعاد و زمینه ها بر روی رفتار، شخصیت و رشد استعداد های گوناگون فرد قابل توجه و مهم است. محققان علوم رفتاری، محیط مناسب را گلستان استعدادها و محیط نامناسب را گورستان استعدادها می دانند. آیا والدینی که محیط مناسبی برای فرزندان ایجاد می کنند، فرزندان آنها از امنیت روانی بهره مند هستند؟ آیا والدینی که هیجانانگیزان را نسبت به یکدیگر و فرزندان خود به صورت نامعقول و نامناسب ابراز می دارند و یا در تعاملات با یکدیگر هیجانانگیز طرف مقابل را درک نمی کنند، فرزندان آنها نیز این گونه رفتار خواهند کرد؟ به طور کلی موقعیت کودک در خانواده، تعداد و جنسیت فرزندان و ترتیب تولد آنها، نحوه ارتباط او با همسالان یا سایر وابستگان، عوامل اقتصادی و فرهنگی، همه در شکل گیری شخصیت کودک نقش دارند، (۱۰).

خانواده نخستین گروهی است که بصورت طبیعی وجود داشته و جامعه بر آن بنا شده است. چگونگی و کیفیت عملکرد خانواده در تحقق وظایف خویش شاخص مناسبی جهت ارزیابی عملکرد جامعه می باشد. هرچه خانواده دارای عملکرد خوب و سالمتری باشد به همان نسبت ثبات و سلامت جامعه بیشتر تامین شده است و بر عکس هر چه خانواده از عملکرد بد تر و آشفته تری برخوردار باشد، به همان نسبت جامعه بیشتر تهدید شده است. زیرا اختلال در عملکرد خانواده نشانه اختلال در منظومه خانواده است که خانواده را به سوی فرو پاشی سوق می دهد. کودکان و نوجوانان قربانیان اصلی عملکرد نامطلوب خانواده می باشند. عملکردهای خانواده شامل موارد زیر می باشد: ۱- حل

مشکل^{۴۶۰}: این بعد درجه توانایی خانواده را در حل مشکل می‌سنجد، مشکلاتی که یکپارچگی و کارایی خانواده را مورد تهدید قرار میدهند. ۲- ارتباط^{۴۶۱}: میزان اطلاعات مبادله شده بین اعضای خانواده را مورد سنجش قرار می‌دهد و اینکه آیا پیامهایی که بین اعضاء مبادله می‌شوند، می‌تواند، اطلاعات را به وضوح و صراحت انتقال دهد یا نه؟ ۳- نقش‌ها^{۴۶۲}: تاکید این بعد بر این موضوع است که آیا خانواده الگوهای رفتاری جهت چگونگی تحقق کارکردهای خانواده ارائه می‌دهد یا نه؟ کارکرد های مورد سنجش شامل؛ تهیه منابع مالی، انجام مسئولیت های پرورشی، حمایت از اعضا، فراهم کردن امکانات رشد برای اعضا، اداره و مدیریت زیر مجموعه های خانواده و تدبیر تمهیداتی به منظور بقای آنها و تامین نیاز جنسی زوجین است. افزون بر آن بعد نقشها به سنجش عادلانه بودن تقسیم وظایف بین اعضای خانواده نیز می‌پردازد و اینکه آیا این وظایف و نقشها به وضوح و با صراحت برای اعضا تبیین شده است یا نه؟ این بعد همچنین میزان تحقق و انجام وظایف توسط اعضا را نیز بررسی می‌کند. ۴- پاسخدهی عاطفی^{۴۶۳}: آنچه در این بعد مورد سنجش قرار می‌گیرد، میزان توانایی اعضای خانواده در بروز عواطف متناسب با محرکهای گوناگون است. ۵- آمیختگی عاطفی^{۴۶۴}: این بعد میزان علاقه و توجه اعضای خانواده را به مسائل یکدیگر اندازه می‌گیرد و اینکه اعضا تا چه حد برای مسائل یکدیگر ارزش قائل هستند. ۶- کنترل رفتار: کانون توجه این بعد، بررسی شیوه ارائه و اعمال استاندارد های رفتاری است که خانواده برای اعضایش در نظر گرفته است و اینکه خانواده تا چه حد به اجراء حفظ این استاندارد ها متعهد و مقید است، (۹).

خانواده بعنوان کوچکترین واحد اجتماعی، اساس تشکیل جامعه و حفظ عواطف انسانی است. یکی از عوامل مؤثر در رفتار فرد، خانواده می‌باشد. (۲۵)، در یک خانواده شکل کار و طرز ارتباط اعضای خانواده به گونه ای است که محیط خانواده را برای تامین احتياجات اساسی کودکان چه زمینه جسمانی و چه روانی مساعد می‌سازد. اساسا یکی از کارکردهای خانواده، اجتماعی کردن طفل و تعلیم و تربیت وی می‌باشد و هر گونه نارسایی در عملکرد خانواده

460. Problem -solving

461. Communication

462. Roles

463. Affective Responsiveness

464. Affective Involvement

تأثیرات نامطلوبی در بهنجار نمودن فرزندان می گذارد، (۱۴). نایمنی بعنوان یک پدیده اجتماعی معلول تعاملهای ناسازگار، بین اعضای خانواده است. پیامدهای سوء نایمنی نوجوانان، نه تنها بر پیکر جامعه بلکه بر خانواده و تمام کسانی که به نوعی با خانواده در ارتباط می باشند، اثر منفی می گذارد. احساس امنیت عبارتست از احساس آزادی نسبی از خطر. این احساس وضع خوشایندی را ایجاد می کند و فرد در آن دارای آرامش جسمی و روحی است. ایمنی از عواطف و احساسات، زیر بنایی حیاتی برای تامین بهداشت روانی است. افراد نا امن نا متعادلند. شخصی که دائماً احساس عدم امنیت، ترس و خطر از بیرون و درون خود می کند، نمی تواند احساس سالمی داشته باشد، (۱۶).

شعاری نژاد (۱۷)، نیز در تعریف امنیت می گوید: ۱- حالتی که در آن ارضای احتیاجات و خواسته های شخص انجام می یابد. ۲- احساس ارزش شخصی، اطمینان خاطر، اعتماد به نفس و پذیرش از طرف گروه. امنیت یعنی در معرض خطر نبودن یا از خطر محافظت شدن. امنیت همچنین عبارتست از: رهایی از تردید، آزادی از اضطراب و بیمناکی و داشتن اعتماد و اطمینان موجه و مستمر (۲۴). امنیت دارای ابعاد عینی و ذهنی - روانی است؛ به عبارت دیگر امنیت هم شامل اطمینان و آرامش فیزیکی و هم آرامش روحی و روانی است (۱۵). منظور از امنیت اینکه شخص قادر باشد مشکلات خود را، چه در رابطه با خود و دیگران کنترل و اداره کند. (۳۹). آنچه که در همه تعاریف برای احساس امنیت وجود دارد، همانا برطرف شدن فشار روانی است و اینکه فرد احساس رضایت و آرامش دارد. ناامنی و عدم احساس امنیت روانی، علاوه بر ایجاد ناهنجاری های رفتاری باعث سلب امنیت اجتماعی نیز می شود. در دنیای امروز، سرمایه ی کشورهای فقط معادن و نفت نیست، توسعه در گرو حفظ سرمایه و ارتقای سرمایه ی انسانی است، وجود فقر و تبعیض در خانواده ها و جامعه و ناامنی های اجتماعی از مهم ترین عوامل مؤثر بر فقدان امنیت روانی در میان نوجوانان است، (۲۱)، تأثیری که احساس نا ایمنی بر انسان دارد، نا ایمنی هیجانی، احساس طرد شدن، تنهایی، تهدید، اضطراب، تنش، عیبجویی، بی ارزشی، خود خواهی، خود مداری و انزواست. فرد با این نشانگان احتمال بیماری روانی دارد. (۲۸). عوامل نامساعد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، در بروز و ظهور بیماری های روانی بسیار مؤثرند. وقتی افراد به طور مداوم شکست را تجربه کنند و پیوسته در کمبود و مضیقه باشند، علاوه بر احساس عدم امنیت روانی، مسلماً در معرض انواع ناسازگاریها و بیماری های روانی خواهند بود، زیرا وقتی تعداد زیادی از

موقعیت‌های استرس‌زا در زمان کوتاه اتفاق بیفتند، برای امنیت و بهداشت روانی پیامدهای نامساعد خواهد داشت و هنگامی که از توان سازگاری فرد فراتر رود به صورت بیماری‌های جسمی - روانی و اختلالات روانی بروز پیدا می‌کند.

محدودیت‌های پژوهش

۱- اجرای پژوهش در جامعه آماری محدود مثل مدارس و احتیاط در تعمیم نتایج پژوهش. ۲- پرسشنامه‌ها طولانی بودند، و پاسخ سؤالها نیز محدود به سه گزینه می‌شد. ۳- عدم همکاری دانش‌آموزان در اجرای پرسشنامه‌ها. ۴- از آنجا که پژوهش در زمینه امنیت روانی در ایران بسیار اندک بوده است. لذا منابع کافی در این زمینه نیز در دسترس نبود.

پیشنهاد‌های پژوهش

۱- اجرای آن در بین نمونه‌های دیگر همچون بزرگسالان. ۲- بررسی جنبه‌های دیگری از عملکردهای خانواده و مطالعه تأثیرات آن بر امنیت روانی و سازگاری. ۳- بررسی تأثیر عملکردهای خانواده بر متغیرهای دیگر روانشناختی. ۴- بررسی امنیت روانی در بین اقشار مختلف جامعه اعم از کارمندان، مشاغل آزاد و بسیاری از افراد بزرگسال دیگر. ۵- بررسی ارتباط امنیت روانی با متغیرهای روانشناختی دیگر، اعم از عزت نفس، خود پنداره و رشد اجتماعی.

فرضیه‌های پژوهش:

۱- بین ادراک نوجوانان از عملکرد کلی خانواده با احساس امنیت روانی رابطه وجود دارد. ۲- بین ادراک نوجوانان از حل مشکل در خانواده با احساس امنیت روانی رابطه وجود دارد. ۳- بین ادراک نوجوانان از ارتباط در خانواده با احساس امنیت روانی رابطه وجود دارد. ۴- بین ادراک نوجوانان از نقشها در خانواده با احساس امنیت روانی رابطه وجود دارد. ۵- بین ادراک نوجوانان از همراهی عاطفی در خانواده با احساس امنیت روانی رابطه وجود دارد. ۶- بین ادراک نوجوانان از آمیزش عاطفی در خانواده با احساس امنیت روانی رابطه وجود دارد. ۷- بین ادراک نوجوانان از کنترل رفتار در خانواده با احساس امنیت روانی رابطه وجود دارد. ۸- بین ادراک نوجوانان دختر و پسر، از عملکرد خانواده، تفاوت وجود دارد. ۹- امنیت روانی در بین نوجوانان دختر و پسر، باهم تفاوت دارد. ۱۰- عملکردهای خانواده، امنیت روانی را در بین نوجوانان پیش‌بینی می‌کند.

روش پژوهش:

الف: جامعه آماری و روش نمونه گیری:

جامعه آماری در این تحقیق، کلیه دانش آموزان دبیرستانی گروه سنی ۱۶ تا ۱۹ ساله در سطح شهر مشهد در سال تحصیلی ۸۷-۸۶ می باشند. که بصورت نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند. پژوهش حاضر، پژوهشی توصیفی از نوع همبستگی است. و برای تحلیل داده ها از شاخص های و روشهای آماری شامل، میانگین، انحراف معیار، تحلیل میانگین های (t) مستقل، ضرایب همبستگی و تحلیل رگرسیون استفاده شده است.

ب: ابزارهای پژوهش:

۱- برای سنجش عملکرد خانواده از پرسشنامه ۶۰ سؤالی ابزاز سنجش خانواده (FAD)، اثر ناتان بی اپشتاین، لارنس ام. بالدوین، و دوان اس. بیشاپ^{۴۶۵} (۱۹۸۳)، که بنا بر الگوی مک مستر^{۴۶۶} تدوین کرده اند (۵)، استفاده شده است. این آزمون شش بعد از عملکرد خانواده را مشخص میکند. این ابعاد از این قرارند: حل مشکل، ارتباط، نقشها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار. به علاوه یک خرده مقیاس هفتم مربوط به عملکرد کلی خانواده تشکیل شده است. این مقیاس توسط نجاریان (۱۳۷۴)، ملا نقی (۱۳۷۷)، و نوروزی (۱۳۷۷)، میر عنایت (۱۳۷۸)، (۵) در ایران مورد استفاده قرار گرفته شده است. اعتبار این آزمون با توجه به ضرایب آلفای خرده مقیاسها، از ۰/۷۲ تا ۰/۹۲ می باشد که از همسانی درونی نسبتا خوبی برخوردار است. در مورد روایی نیز تا حدی دارای روایی همزمان و پیش بین می باشد (۵). ضریب پایایی با روش آلفای کرونباخ در این تحقیق نیز ۰/۷۹ بدست آمد.

۲- برای تعیین احساس امنیت روانی از آزمون ایمنی - نا ایمنی مزلو (S-I) که حق طلب، (۱۲)، بر روی دانشجویان دانشگاههای بوعلی و علوم پزشکی همدان هنجاریابی کرده است، استفاده شده است. در تعیین پایایی آزمون از روش آلفای کرونباخ استفاده شده، که مقدار آن بعد از اجرای پژوهش ۰/۹۱۶۱ گزارش شده است. در این تحقیق نیز ۰/۷۴ گزارش می شود. اعتبار سازه آزمون نیز از روش همسانی درونی ۰/۷۴ گزارش شده است.

⁴⁶⁵ Nathan B. Epstein, Lawrence M. Baldwin, and Duance S. Bishop

⁴⁶⁶ McMaster Model

یافته های پژوهش

یافته های پژوهش در دو قسمت شامل یافته های توصیفی و یافته های مربوط به فرضیه ها تنظیم شده اند. در ابتدا،

جدول یافته های توصیفی و پس از آن جدولهای یافته های استنباطی به ترتیب ارائه می گردند.

جدول ۱: میانگین و انحراف معیار نمره های دانش آموزان بر حسب ابعاد عملکرد خانواده و امنیت روانی

(N= ۳۹۵)

متغیر	دختر (N= ۲۳۰)		پسر (N= ۱۶۵)		کل (N= ۳۹۵)	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
عملکرد کلی خانواده	۲/۱۲	۰/۴۷	۲/۱۳	۰/۴۱	۲/۱۲	۰/۴۴
حل مشکل	۱/۹۸	۰/۵۳	۱/۹۸	۰/۴۷	۱/۹۸	۰/۵۱
ارتباط	۲/۰۸	۰/۴۸	۲/۱۷	۰/۴۰	۲/۱۲	۰/۴۵
نقشها	۲/۳۲	۰/۴۴	۲/۳۰	۰/۴۱	۲/۳۲	۰/۴۳
همراهی عاطفی	۲/۴۳	۰/۴۷	۲/۴۴	۰/۳۸	۲/۴۴	۰/۴۳
آمیزش عاطفی	۲/۱۹	۰/۵۵	۲/۲۹	۰/۴۸	۲/۲۳	۰/۵۲
کنترل رفتار	۲/۲۴	۰/۴۳	۲/۳۲	۰/۴۲	۲/۲۷	۰/۴۲
امنیت روانی	۲۵/۶۱	۱۱/۳۸	۲۵/۴۸	۱۱/۵۷	۲۵/۵۶	۱۱/۴۴

در مورد تفاوت میانگین ادراک نوجوانان از عملکرد های خانواده، نشان می دهد که، تفاوت چشمگیری در هیچیک از ابعاد عملکرد خانواده در بین نوجوانان دختر و پسر دیده نمی شود. در مورد امنیت روانی نیز تفاوت قابل ملاحظه نیست اما پسران اندکی احساس ایمنی بهتری نشان می دهند.

جدول ۲: ضرایب همبستگی بین ابعاد عملکرد خانواده با امنیت روانی

متغیر	عملکرد کلی خانواده	حل مشکل	ارتباط	نقشها	همراهی عاطفی	آمیزش عاطفی	کنترل رفتار
امنیت روانی	** ۰/۳۵۳	** ۰/۱۹۸	** ۰/۲۰۷	** ۰/۳۳۷	** ۰/۲۸۲	** ۰/۳۰۵	** ۰/۳۲۵

** = همبستگی در سطح (P<0/01) معنی دار است

بر اساس داده های جدول ۲، ملاحظه می شود که، بین ادراک نوجوانان از عملکرد کلی خانواده، حل مشکل، ارتباط، نقشها،

همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی، کنترل رفتار در خانواده با امنیت روانی آنها همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

$P < 0/01$). یعنی بهبود در عملکرد کلی خانواده باعث می شود جوان احساس امنیت روانی داشته باشد. یا عملکرد سالم خانواده منجر به امنیت روان در او خواهد بود. و اگر جوان احساس کند که اعضای خانواده توانایی حل مشکلات و موانع را در خانواده دارند و در حل مشکلات ناتوان نیستند، امنیت روانی او بهبود خواهد یافت، همچنین، اگر جوان احساس کند اعضای خانواده توانایی تبادل اطلاعات را با هم دارند و افکار و احساسات خود را با یکدیگر در میان می گذارند، و یکدیگر را نیز درک می کنند، امنیت روانی او نیز بالا خواهد بود. و یا اینکه، اگر خانواده ای بر اساس تخصیص وظایف و تکالیف به اعضا خانواده و کامل نمودن تکالیف از سوی آنها کارآمد باشد، جوان نیز به همان نسبت دارای امنیت روانی خواهد بود. و اگر اعضای خانواده یک جوان بتوانند به طور مناسب به موقعیت های هیجانی مثبت و منفی یکدیگر با توجه به موقعیت آنها، پاسخ دهند، امنیت روانی نوجوان را تامین کرده اند. آمیزش عاطفی؛ واکنشی که هر یک از اعضا در برابر علاقه و توجه دیگری نشان می دهند. در واقع میزان علاقه و نگرش اعضای خانواده را نسبت به هم توصیف می نماید. پس اگر خانواده بتواند نیازهای هیجانی جوان را برآورده کند تا به مرحله ای از رشد برسد، امنیت روانی او را نیز برآورده کرده است. و بالاخره، اگر در خانواده ای، قواعدی که بر آن اساس آموزش را می گذرانند، انعطاف پذیر و قابل پیش بینی باشد، نوجوان نیز می تواند به شکل مناسبی خود را با شرایط جدید انطباق دهد و بر امنیت روانی او نیز خدشه ای وارد نمی شود.

جدول ۳: نتایج جدول F، در مورد مقایسه میانگین نمرات دانش آموزان در ابعاد عملکرد خانواده، امنیت روانی

دختر (۲۳۰ نفر) . پسر (۱۶۵ نفر) . {تعداد کل = ۳۹۵ نفر}.

متغیر	f (لوین)	sig	T (مشاهده شده)	df	Sig(2tailed)	اختلاف میانگینها	میانگین دختر n=۲۳۰	میانگین پسر n=۱۶۵
عملکرد کلی خانواده	۵/۷۶	۰/۰۱۷	-۰/۰۳۱	۳۹۳	۰/۹۷۵	-۱/۴۰	۲/۱۲	۲/۱۳
حل مشکل	۱/۷۱	۰/۱۹۲	-۰/۰۲۶	۳۹۳	۰/۹۷۹	-۱/۳۴	۱/۹۸	۱/۹۸
ارتباط	۹/۳۶	۰/۰۰۲	-۱/۹۸۶	۳۹۳	* ۰/۰۴۸	-۹/۰۲	۲/۰۸	۲/۱۷
نقشها	۰/۱۷	۰/۶۷۸	۰/۴۹۷	۳۹۳	۰/۶۱۹	۲/۱۷	۲/۳۲	۲/۳۰
همراهی عاطفی	۶/۹۹	۰/۰۰۹	-۰/۱۴۳	۳۹۳	۰/۸۸۷	-۶/۳۱	۲/۴۳	۲/۴۴
آمیزش عاطفی	۱/۹۹	۰/۱۵۹	-۱/۹۲۰	۳۹۲	۰/۰۵۶	-۰/۱۰	۲/۱۹	۲/۲۹
کنترل رفتار	۰/۰۰	۰/۹۴۸	-۱/۸۹۸	۳۹۳	۰/۰۵۸	-۸/۱۹	۲/۲۴	۲/۳۲
امنیت روانی	۰/۳۱	۰/۵۸۰	۰/۱۱۰	۳۹۳	۰/۹۱۳	۰/۱۳	۲۵/۶۱	۲۵/۴۸

* = در سطح (P<0/05) معنی دار است.

با توجه به یافته های جدول شماره ۳، مشاهده می شود، تفاوت میان ادراک نوجوانان دختر و پسر از ابعاد عملکرد خانواده، (عملکرد کلی، حل مشکل، نقشها، همراهی عاطفی، آمیزش عاطفی و کنترل رفتار)، چون سطح معناداری بالاتر از (P>0/05) می باشد، لذا با احتمال ۹۵ درصد فرض صفر را قبول می کنیم و نتیجه می گیریم که بین میانگین نمرات دانش آموزان در این ابعاد تفاوت معنا داری وجود ندارد. ولی در مورد بعد ارتباط در خانواده، چون سطح معنا داری کمتر از (P<0/05) می باشد آزمون آماری ما، در سطح ۵ درصد معنا دار است و لذا با احتمال ۹۵ درصد فرض صفر را رد می کنیم و نتیجه می گیریم که بین دو گروه در این بعد تفاوت معنا داری وجود دارد. بدین معنی که ادراک نوجوانان دختر از ارتباط در خانواده نسبت به پسرها بهتر می باشد. در مورد امنیت روانی نیز، با توجه به یافته های جدول شماره ۳، مشاهده می شود، چون سطح معنا داری بالاتر از (P>0/05) می باشد، لذا با احتمال ۹۵ درصد فرض صفر را قبول می کنیم و نتیجه می گیریم که بین میانگین نمرات امنیت روانی دانش آموزان تفاوت معنا داری وجود ندارد. (رد فرضیه)

نتایج تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون بین ابعاد عملکرد خانواده با امنیت روانی در جدول ۴، ارائه شده است.

جدول ۴؛ خلاصه مدل رگرسیون، تحلیل واریانس و مشخصه های آماری رگرسیون امنیت روانی بر ابعاد عملکرد خانواده

مدل	شاخص	SS	df	Ms	F	P	R	R ²	SE
	رگرسیون	۹۶۴۵/۶۰۵	۷	۱۳۷۷/۹۴۴	۱۲/۶۹۸	۰/۰۰۰	۰/۴۳۳	۰/۱۸۷	۱۰/۴۱۷۰
	باقیمانده	۴۱۸۸۶/۴۵۶	۳۸۶	۱۰۸/۵۱۴					
متغیر	B	SEB	Beta	t	P				
عملکرد کلی	۳/۴۴۱	۱/۷۳۷	۰/۱۳۴	۱/۹۸۱	۰/۰۴۸				
حل مشکل	-۰/۹۳۵	۱/۲۷۶	-۰/۰۴۲	-۰/۷۳۳	۰/۴۶۴				
ارتباط	۰/۱۵۶	۱/۳۷۸	۰/۰۰۶	۰/۱۱۳	۰/۹۱۰				
نقشها	۳/۶۴۱	۱/۵۷۲	۰/۱۳۶	۲/۳۱۷	۰/۰۲۱				
همراهی عاطفی	۲/۶۷۹	۱/۴۲۸	۰/۱۰۱	۱/۸۷۶	۰/۰۶۱				
امیزش عاطفی	۲/۰۵۴	۱/۲۵۰	۰/۰۹۴	۱/۶۴۳	۰/۱۰۱				
کنترل رفتار	۳/۶۱۸	۱/۵۳۱	۰/۱۳۴	۲/۳۶۳	۰/۰۱۹				

بر اساس این نتایج، میزان F مشاهده شده معنادار است ($P < 0/001$) و ۱۹ درصد واریانس مربوط به امنیت روانی به وسیله ابعاد عملکرد خانواده تبیین می شود ($R^2 = 0/187$). ضرایب رگرسیون متغیر های پیش بین نشان می دهند که ابعاد عملکرد خانواده، می توانند واریانس امنیت روانی را به صورت معنادار تبیین کنند. ضرایب تاثیر این ابعاد، عملکرد کلی ($Beta = 0/134$) و نقشها ($Beta = 2/317$) و همراهی عاطفی ($Beta = 1/876$) و کنترل رفتار ($Beta = 2/363$)، با توجه به آماره های t نشان می دهد که این ابعاد با اطمینان ۹۹٪ می توانند تغییرات مربوط به امنیت روانی را پیش بینی کنند.

به منظور تعیین سهم هر یک از ابعاد عملکرد خانواده (R^2) بر تغییرات مربوط به امنیت روانی، به طور جدا گانه، تحلیل رگرسیون گام به گام انجام شد. نتایج بدست آمده در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: خلاصه نتایج رگرسیون گام به گام برای تعیین سهم هر یک از ابعاد عملکرد خانواده بر تغییرات مربوط به امنیت روانی به طور جداگانه.

P	F	R ²	R	متغیر	شاخص
۰/۰۰۰	۵۵/۹۹۳	۰/۱۲۵	۰/۳۵۴	عملکرد کلی خانواده	
۰/۰۰۰	۳۵/۹۱۵	۰/۱۵۵	۰/۳۹۴	عملکرد کلی خانواده ، نقشها	
۰/۰۰۰	۲۶/۵۷۱	۰/۱۷۰	۰/۴۱۲	عملکرد کلی خانواده ، نقشها ، کنترل رفتار	
۰/۰۰۰	۲۱/۳۵۳	۰/۱۸۰	۰/۴۲۴	عملکرد کلی خانواده ، نقشها ، کنترل رفتار ، همراهی عاطفی	

بر اساس این نتایج ، عملکرد کلی خانواده، ۱۳٪ واریانس مربوط به امنیت روانی را به صورت معناداری تبیین می کند. اضافه کردن ، بعد نقشها، کنترل رفتار و همراهی عاطفی به ترتیب باعث اضافه شدن، ۳ و ۲ و ۱٪ به واریانس مربوط به امنیت روانی می شود. این نتایج نشان می دهد که عملکرد کلی خانواده بیشترین سهم را در تبیین تغییرات مربوط به امنیت روانی بر عهده دارد . و ابعاد حل مشکل در خانواده ، آمیزش عاطفی و ارتباط نقشی را در این تبیین بر عهده ندارند.

بحث و نتیجه گیری:

رفتار خانواده و رابطه والدین نوجوان با رشد رفتاری و روانی نوجوان تطابق دارد. رفتار متضاد پدر و مادر ، جدایی والدین از هم، غیبت طولانی مدت یکی از والدین، وجود جو نامساعد در خانواده، پرخاشگر بودن پدر یا مادریاهر دو، تبعیض و بی عدالتی در مورد نوجوان، تحقیر وی ، دخالت بیش از حد در کار وی و رفتار تهدید آمیز از علل روانی- اجتماعی در بروز احساس ناامنی نوجوانان است. در واقع والدین دموکرات، قاطع و اطمینان بخش ، فرزندانی مستقل، مسؤول و با اعتماد به نفس بار می آورند در حالی که والدین مقتدر، غیر منطقی، خود کامه و همچنین والدین سهل گیر و بی اعتنا، احساس طرد شدگی به نوجوان می دهند و گاهی خشم او را بر می انگیزند که در نهایت به ناسازگاری و احساس ناایمنی، می انجامد، (۲۲). در این پژوهش ، رابطه ادراک نوجوانان از عملکرد خانواده با امنیت روانی آنها مورد بررسی قرار گرفت. یافته ها حاکی است که:

الف. بین ادراک نوجوانان دختر و پسر از عملکرد خانواده، و امنیت روانی، تفاوت معناداری وجود ندارد. فقط در مورد بعد عملکرد "ارتباط"، تفاوتها معنا دار بود. بدین معنی که نوجوانان دختر نسبت به پسر ادراک بهتری از عملکرد ارتباط

در خانواده را از خود نشان می دهند. کینتز و میلر^{۴۶۷} (۱۹۹۰) هم در گزارشی از تحقیق خود بیان داشتند که نوجوانان افسرده در بسیاری از زمینه‌های عملکردی خانواده از جمله در ارتباط و حل مشکل، مشکلاتی مشاهده می‌گردد، (۱۰). در بررسی رابطه بین کارایی خانواده و دینداری و سلامت روان و مقایسه آن بین دانشجویان دختر و پسر هم مشخص گردید که، بین کارایی خانواده و دینداری و سلامت دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد. اما، این رابطه در دانشجویان دختر و پسر، تفاوت، معنادار نبود، (۷).

ب: امنیت روانی در بین نوجوانان دختر و پسر، با هم تفاوت نداشت. همچنین استنباط گردید که ۱۱ درصد از افراد احساس ایمنی کامل دارند. ۱۲ درصد از متوسط ایمنی برخوردارند. ۲۱ درصد در دامنه متوسط به طرف ناایمنی قرار دارند. ۳۰ درصد متمایل به ناایمن بودن هستند، ۱۲ درصد ناایمن هستند و ۱۳ درصد نیز از احساس ناایمنی بطور کامل رنج می‌برند. یعنی ۲۳ درصد از دختران و پسران دارای امنیت روان می‌باشند. ۲۵ درصد بطور کل امنیت روان ندارند. ۵۰ درصد نیز مستعد از دست دادن امنیت روان می‌باشند. با توجه به میزان شیوع احساس ناایمنی در این گروه از نوجوانان توجه هر چه بیشتر مسئولان مربوطه را می‌طلبد. نتیجه این پژوهش مغایر با نظرامین پور می‌باشد. در بررسی امنیت روانی (۲) که روی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان مهاباد صورت گرفته است، استنباط گردید که ۱۲/۸ درصد پسران و ۱۷/۶ درصد دختران جامعه احتیاج به مشاوره و روان درمانی دارند. یعنی ۸۷/۲ درصد پسران و ۷۲/۴ درصد دختران جامعه مزبور احساس امنیت روانی می‌کنند. بررسی نتایج نشان می‌دهد که بین دخترها و پسرها از لحاظ امنیت روانی تفاوت وجود دارد. که همسو با نظر مزلو (۳۴) می‌باشد. مزلو نشان داد است که احساسات نا ایمنی در سنین ۱۶ تا ۲۰ سالگی بیشتر است. در هنجار یابی آزمون ایمنی - نا ایمنی مزلو هم که توسط حق طلب، (۱۳۷۳)، بر روی دانشجویان دانشگاه‌های بو علی سینا و علوم پزشکی همدان انجام گرفته است، می‌توان گفت که احساس نا ایمنی در دانشجویان با توجه به شغل، سن، جنس، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، دانشگاه محل تحصیل و وضعیت تاهل اختلاف معنی داری وجود دارد. در مقایسه و بررسی هنجار ایرانی بدست آمده با هنجار خارجی آن، می‌توان گفت که میانگین حاصل از این پژوهش (۳۳/۹۳۳) پایین تر از میانگین حاصل از اجرای هنجار خارجی (۳۸/۲۶۷) است.

ج. بین هر یک از ابعاد عملکرد خانواده با امنیت روانی، رابطه مثبت معنی داری وجود دارد.

حسینیان، زهرایی، خدابخشی، (۱۱)، در بررسی خود، بین عملکرد خانواده و سلامت روانی نوجوانان رابطه معنا داری مشاهده کردند. بدین معناکه نوجوانانی که در خانواده های دارای عملکرد کارآمد بودند، نسبت به نوجوانانی که در خانواده های ناکارآمد زندگی می کردند، سلامت روانی بالاتری داشتند. در پژوهشی دیگر در بررسی رابطه تعاملات درون خانواده و سلامت روان دانش آموزان مشخص گردید که، چنانچه کودک در خانواده محبت ببیند و به محبت بزرگترها اطمینان داشته باشد همواره به عواملی که موجبات آسایش او را فراهم می کند اعتماد کامل خواهد داشت. روابط نادرست والدین و فرزند و خواهران به صورت طرد از طرف والدین، عدم نوازش، انکار محبت، فقدان توجه به فعالیتها و پیشرفتهای فرزند، تنبیه و ..... می تواند منابع مؤثری برای عدم سلامت روان فرزندان شود، (۸). کوردک و فاین^{۴۸} طی تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که پذیرش در خانواده و کنترل و مهار خانواده به عنوان عوامل تعیین کننده سازگاری و ایمنی در نوجوانان مطرح می باشد، (۱). در بررسی عملکرد خانواده، و نیازهای ایمنی در کودکان، (۳۲)، در تحقیقی که بر روی خانواده های آمریکایی اروپایی در مقایسه با آمریکایی اسپانیایی انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که قومیت عاملی مؤثر در ایمنی بچه هاست. (۳۳)، امنیت روانی نوجوانان و ادراک آنها از رابطه با والدین و دوستان را مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که، نوجوانانی که از نظر کیفی، رابطه های خوبی را تجربه کرده بودند، ایمنی بهتری را در مقایسه با نوجوانانی که از نظر کیفی رابطه فقیری داشتند، نشان دادند. قره باغی، وفایی، اللهیاری، (۱۸)، نیز در بررسی ارتباط تعارض زناشویی و ایمنی هیجانی کودک به این نتیجه رسیدند که تعارض زناشویی با نایمنی کودک در خانواده ارتباط معنی داری دارد. در تحقیقی که احساس امنیت کودکان را در خانواده مورد ارزیابی قرار داده است، نشان می دهد که تضاد بین والدین منجر به ریسک بالای مشکلات سلامت روانی می شود. و با امنیت عاطفی کودکان رابطه دارد. گزارش بچه ها از ترس، اجتناب و تضاد بین والدینی با عدم امنیت روانی، همراه است. (۲۹). نگرشهای پذیرنده والدین امنیت عاطفی و روانی را در فرزندان باعث می شود در حالیکه والدین طرد کننده، فرزندان متزلزل و ستیزه جو دارند، (۲۸). در تحقیقی دیگر بیان شده است، که کیفیت روابط والدینی به خصوص پدر

در مساله فرزند پروری با ایمنی رابطه دارد، (۳۱). برخی از مدارک نشان داده‌اند که عملکرد خانواده بر سلامت روان شناختی نوجوانان رفتارهای مشکل دار، آسیب‌های روانی، خودکشی، اثر دارند همچنین یافته‌ها باز نشان داده‌اند که عملکرد ضعیف خانواده با افزایش میزان سوء استفاده و مشکلات تحصیلی ارتباط دارد، (۱). بررسی‌ها نشان می‌دهد، خلق و خوی بچه‌ها و سازگاری آنها با تغییرات در سبک زندگی خانواده ارتباط دارد. بچه‌هایی که افسرده، مضطرب بودند تغییراتی در زندگی و اعمال روزانه‌شان اتفاق افتاده بود، همچنین والدینشان رابطه زناشویی خوبی با هم نداشتند، (۳۸). یا اینکه درگیری‌ها و خشونت بین والدینی ممکن است تاثیر شدیدی بر بچه‌ها شامل انزوای از جامعه، اضطراب و افسردگی و ناایمنی را به همراه داشته باشد، (۳۶).

تاناکو، ناو، و همکاران (۴۰)، در بررسی همبستگی سبک‌های دلبستگی نوجوانان با عملکرد خانواده، وقایع روزانه زندگی و شخصیت، به این نتیجه رسیدند که دلبستگی جوانان (بی تفاوت، ایمن، ترسو، باپیش زمینه قبلی)، تحت تاثیر محیط روانی- اجتماعی و تجارب آنها در طی دوران رشد قرار دارد. که می‌تواند احساسات مثبت یا منفی را شامل شود. در بررسی (۳۷)، که تحت عنوان توسعه مهارت‌های اجتماعی مردان انجام گرفته، نشان داده شده است که سازگاری اجتماعی آنها با احساس امنیت رابطه دارد. همچنین انطباق کاملی بین امنیت روانی والدین و کودکان مشاهده شده است. یا اینکه (۳۵)، احساس نا ایمنی در نوجوانان رابطه مستقیمی با فقر، ناسازگاری خانوادگی و افسردگی دارد. (۲۷)، در تحقیقی که روی دو گروه از کودکان انجام داد، متوجه شد که بچه‌هایی که در خانه به وسیله مادران خودشان مراقبت می‌شدند، در مقایسه با کودکانی که در موسسات زندگی می‌کردند، احساس امنیت بیشتری را در رفتارهایشان، نشان می‌دهند. فرزندان که چهارچوب خانوادگی پایداری برای رشد نداشته‌اند، از ناهماهنگی‌های جدی رنج می‌برند. عوض شدن خانواده و سرپرستان، تغییرات خانوادگی، از مؤسسه‌ای به مؤسسه دیگر سرگردان بودن می‌تواند آسیب‌زا باشد. هر چند برخی از کودکان چنین تجربه‌هایی را به خوبی پشت سر می‌گذارند، اما بیشتر آنها با مشکلاتی از قبیل احساس نا ایمنی، عدم اعتماد به نفس، پرخاشگری، اشکال در سازگاری و اعتماد و ابراز علاقه به دیگران رشد می‌کنند. هماهنگ با این

نتایج، تافلر^{۴۶۹} (۴)، در معرفی شخصیت سالم این طور بیان می کند، که از ایمنی روانشناختی (امنیت روان) بالاتری برخوردار است.

و ابعاد عملکرد خانواده می توانند، امنیت روانی فرد را تبیین و پیش بینی کنند.

در ارتباط با این، سیدنی و ریچارد^{۴۷۰} (۳۹)، در رابطه با طرز نگرشهای والدین در باره خود و امنیت، به این نتیجه رسیدند که افرادی که عقیده دارند والدین آنها نسبت به آنها نگرش منفی دارند و صفات آنها را دوست ندارند، احساس ناامنی و عدم امنیت می کنند و برعکس افرادی که عقیده دارند والدین آنها نسبت به آنها نگرش مثبت، و صفات آنها را دوست دارند، احساس ایمنی و امنیت می کنند. یا در مطالعه ای که با هدف بررسی و مقایسه عملکرد خانوادگی زوجهای در حال طلاق و عادی انجام گرفته است، یافته ها حاکی است، با استفاده از بررسی عملکرد خانوادگی ۳۴ درصد احتمال وقوع طلاق قابل پیش بینی است و دو مقیاس "حل مشکل" و "عملکرد کلی خانواده" پیش بینی کننده های بهتری برای وقوع طلاق هستند. طلاق نیز به نوبه خود ضربات شدیدی بر احساسات ایمنی فرزندان وارد می کند. تحصیلات نقش مؤثری در حفظ بقای خانوادگی دارد و اختلال در این ابعاد از عملکرد خانواده احتمال وقوع طلاق را افزایش می دهد، (۳).

نتیجه گیری:

همسویی بین یافته های پژوهش حاضر و یافته های پژوهشهای انجام شده بیانگر آنست که نوع عملکرد خانواده، روابط عاطفی پدر و مادر با فرزندان نقش بسیار مهمی در فرایند رشد و احساسات ایمنی فرزندان دارد. تبیین نتایج این پژوهش به مدد برخی از نظریه های معروف روانشناسی امکان پذیر است. به عنوان مثال بالبی به دل بستگی در ارتباط با فرایند رشد و تحول، فروید بر تجربه های کودک در پنج سال نخست حیات و ارتباط عاطفی والدین با او تاکید دارد، (۱۳). ماehler به احساس وحدت نوزاد به مادر، که لنگر ایمنی می نامد اشاره می کند، که نوزاد انسان بدان نیاز دارد تا در خود ایمان به دنیا را به عنوان مکانی مناسب بوجود آورد، (۱۹). فروم به سایق امنیت جویی اشاره می کند. مزلو در

⁴⁶⁹ Tafler.N

⁴⁷⁰ .Sidney .M.J & Richard.M.R

نظریه انگیزشی - شخصیتی خود به ارضای نیازهای اساسی، از جمله نیاز به ایمنی توجه خاصی مبذول داشته اند به زعم این روانشناس، همه افراد به هنگام تولد دارای نیازهای معینی هستند، لیکن رفتارهایی که برای ارضای آنها به کار می گیرند اکتسابی هستند. این نیازها به ترتیب از نیرومندترین تا ضعیف ترین آنها به صورت سلسله مراتبی منظم شده اند، که نیازهای ایمنی را هم جزء نیازهای نیرومند و اساسی برمی شمرد، (۱۳). به عقیده مزلو، (۲۳) اضطراب زاییده محرومیت از ارضای نیازهای اساسی است. به این ترتیب، سلامت جسمی و روانی، احساس ایمنی در پرتو تحقق نیازهای اساسی امکان پذیر است. تحقیقات نشان داده اند که بین محبت والدین و جنبه های متعدد در رشد عقلانی، عاطفی و اجتماعی کودکان رابطه وجود دارد. همچنین مبادله و ارتباط متقابل بین مادر و کودک در رشد ایمنی و دلبستگی های او در بجه های پیش دبستانی مشخص شده است (۳۰). اگر خانواده ها به نیازهای فرزندان توجه کنند، کودکان کمتر دستخوش اضطراب، نایمنی، آشفتگی فکری و ناسازگاری می شوند. اگر فرزندان واقعا احساس کنند که پدر و مادر از آنان حمایت می کنند و به انجام وظایف خویش در قبال ارضای نیازهای فرزندان متعهدند، در حل مشکلات به خود ترس و بیم راه نمی دهند. هرچه در محیط خانواده عملکردها مثبت، فضای عاطفی غنی و تعاملات رفتاری از سلامت و استواری بیشتری برخوردار باشند، اعتماد به نفس، پذیرش خود، احساس شایستگی و تعلق به خانه و خانواده، احساسات توأم با ایمنی، بهتر شکوفا و جلوه گر می شوند (۲۰). نتایج پژوهش حاضر از لحاظ آموزش و پرورش نیز حائز اهمیت است. چنان که می دانیم، یکی از هدفهای اصلی آموزش و پرورش، جلب توجه دانش آموزان به موضوعهای درسی و برانگیختن و ترغیب آنان به یادگیری، تفکر و مساله گشایی است. اما تا شرایط فراهم نیابند، تحقق این گونه هدفها تقریبا غیر ممکن است. یکی از این شرایط مهم، ارضای نیازهای اساسی کودکان و آمادگی برای یادگیری آموزشی و فعالیتهای شناختی است. بدیهی است که، احساس ناامنی و خلا عاطفی موجب آسیب پذیری، وعدم آمادگی کودکان برای یادگیری می شود. عدم ارضا یا ارضای ناقص نیازهای جسمی و روانی باعث می گردد تا کودکان در مدرسه دچار اضطراب شوند و به جای پرداختن به تکالیف شناختی، بیشتر نگران و دلواپس نیازهای عاطفی، ایمنی، شرایط نا امن و فضای تهدید آمیز کلاس درس باشند. در واقع، تا نیازهای سطوح پایین تر در حد نسبتا مطلوبی برآورده و سیراب نشوند، کودکان کمتر می توانند به تامین نیازهای بالاتر بپردازند. بر این اساس، بروز و تحقق نیازهای

بالاتر و شکوفایی استعدادها و ظرفیتهای بالقوه کودکان مستلزم نیازهای سطوح پایین تر، به ویژه تامین نیازهای ایمنی

است

منابع

۱. احمدی، صدیقه. (۱۳۸۱). بررسی رابطه جو عاطفی خانواده و بحران هویت در نوجوانان کانون اصلاح تربیت شهر تهران پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران.
۲. امین پور، حسن. (۱۳۸۳). بررسی امنیت روانی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان مهاباد. پژوهش کاربردی. چاپ نشده.
۳. بهاری، فرشاد. صابری، مهدی. (۱۳۸۳). مقایسه عملکرد خانوادگی زوجهای در حال طلاق ارجاعی به سازمان پزشکی قانونی و زوجهای غیر مطلقه. مقاله. مجله علمی پزشکی قانونی. سال ۱۰. شماره ۲۴. صص ۷۵-۷۹.
۴. تافلر، ان. (۱۳۸۲). تکامل سازگاری. (ترجمه محمد علی ثابت). تهران. البرز. (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی ۱۹۸۹).
۵. ثنائی، باقر. (۱۳۷۹). مقیاسهای سنجش خانواده و ازدواج. تهران. بعثت.
۶. ثنائی، باقر. (۱۳۷۵). مقدمه ای بر دیدگاه سیستمی در رواندرمانی خانواده. در: مینوچین. اس، خانواده درمانی. تهران؛ امیرکبیر.
۷. جعفری، اصغر. صدری، جمشید. فتحی اقدم، قربان. (۱۳۸۶). رابطه کارایی خانواده و سلامت روان و مقایسه آن بین دانشجویان دختر و پسر. مقاله. تازه ها و پژوهشهای مشاوره. سال ششم. شماره ۲۲. صص ۱۰۷-۱۱۵.
۸. جنانی، کتایون. (۱۳۸۰). بررسی رابطه تعاملات درون خانواده و سلامت روان دانش آموزان پایه سوم راهنمایی شهرستان بروجرد در سال تحصیلی ۷۸-۷۹. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران.
۹. جوادی، محمد حسین. (۱۳۸۳). مقایسه عملکرد خانواده های نوجوانان بزهکار و عادی. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی تهران.

۱۰. جهانگیری، مالک. (۱۳۸۳). رابطه بین عملکرد خانواده و هوش هیجانی نوجوانان پایه های دوم و سوم راهنمایی شهر تهران (۱۳-۱۲). پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم تهران.
۱۱. حسینیان، س. زهرایی، ش. خدابخشی، آ. (۱۳۸۴). مقایسه عملکرد خانواده و سلامت روانی نوجوانان فراری از خانه با نوجوانان عادی. مقاله. تازه ها و پژوهشهای مشاوره. ۴(۱۶). صص ۲۵-۴۶.
۱۲. حق طلب، طاهره. (۱۳۷۳). هنجاریابی آزمون ایمنی -نا ایمنی مزلو. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبائی تهران .
۱۳. دوان شولتز، نظریه های شخصیت. (مترجمان کریمی و همکاران، ۱۳۷۸). تهران. نشر اسبازان. (تاریخ انتشار اثر به زبان اصلی، ۱۹۹۰).
۱۴. ساروخانی، باقر (۱۳۷۰). درآمدی بر جامعه شناسی خانواده؛ تهران؛ سروش.
۱۵. سرلک زایی، شریف (۱۳۸۵). مناسبات آزادی و امنیت از دیدگاه امام خمینی (ره). مقاله. مجله علوم سیاسی . سال نهم . شماره ۳۴.
۱۶. شاملو، س. (۱۳۸۰). بهداشت روانی. تهران. رشد .
۱۷. شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۷۳). فرهنگ علوم رفتاری. تهران؛ پیام آزادی.
۱۸. قره باغی، ف. وفایی، م. اللهیاری، ع. (۱۳۸۷). خانواده منبع استرس یا ایمنی؟. سومین کنگره ملی آسیب شناسی خانواده. پژوهشکده خانواده. دانشگاه شهید بهشتی تهران.
۱۹. کرین، ویلیام (۲۰۰۰). نظریه های رشد، مفاهیم و کاربرد ها. (ترجمه غلامرضا خوی نژاد، علیرضا رجایی، ۱۳۸۴). تهران. رشد.
۲۰. کوروش نیا، مریم، لطیفیان، مرتضی. (۱۳۸۶). بررسی روایی و پایایی ابزار تجدید نظر شده الگوهای ارتباطات خانواده. مقاله. فصلنامه خانواده پژوهی. سال سوم. شماره ۱۲.
۲۱. گید نز، آنتونی (۱۹۸۹). جامعه شناسی. (ترجمه منوچهر صبوری، ۱۳۷۶). تهران. نشر نی.
۲۲. ماسن، پاول؛ هنری و دیگران (۱۳۷۲). رشد و شخصیت کودک. (ترجمه مهشید یاسایی). تهران؛ نشر مرکز.

۲۳. مزلو، آبراهام (۱۳۷۰). به سوی روانشناسی بودن. (مترجم: احمد رضوانی). تهران: معاونت فرهنگی آستان قدس

رضوی.

۲۴. میرعرب، مهرداد (۱۳۷۹). نیم نگاهی به مفهوم امنیت. مجله علوم سیاسی. سال سوم. شماره نهم.

۲۵. مینوچین، سالوادور (۱۳۸۳). خانواده و خانواده درمانی. (ترجمه باقر ثنایی). تهران: انتشارات امیر کبیر.

۲۶. نوابی نژاد، شکوه (۱۳۷۹). مشاوره ازدواج و خانواده درمانی. تهران. انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.

27. Allen.J.P, (2004).*Child development*. Stability and change in attachment security a cress Adolescence.Vol75. (6).university of Virginia.

28. Baldwin.M.W. (2007) .On priming security and insecurity. *McGill .psychological Inquiry* August .p157-162

29. Davies.T.P, Harold.T.G (2002).Child emotional and Interparental conflict: monographs of society for research in child development. Wiley-Blackwell.Amazon.com.

30. Cyr, Chantal; Dubois-Comtois, Karine; Moss, Ellen (2008).Mother-child conversations and attachment of children in the pre-school period. *Canadian Journal of Behavioral Science*.jul2008 .vol:40(3).140-152.

31. Geoffrey L.Brown, (2007).Fathering.*magazin/Jornal*, Vol5 (3) .p (23), Amazon.com.

32. Kristin M.Lindahl, Neena M. Malik, Karen Kaczynski and Julie S. Simons.(2004).Couple Power dynamics, systemic family functioning, and child adjustment. *Development and psychopathology*.vol:16(3).Cambridge university press.

33. Lauren; Mooney, K. S. (2008).Relationship network quality: Adolescent adjustment and perceptions of relationships with parents and friends. *American Journal of Orthopsychiatry*.Vol 78(1).47-53.

34. Maslow.Abraham. (1970).*A theory of human motivation* .Psychological Review (50):370-960

35. Peter Fonagy, (1990).*Reginal Conference of the world associating of infant psychiatry and Allied disciplines (WAIPAD)*, November, 1990.
36. Portes,P. R; Howell,S.C; Brown,J.H; Eichenberger,S; Mas,C.A(1992).Family functions and children post divorce adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry*.oct1992.vol 62(4) 613-617.
37. Rice, M. E. (1983).Mental health, improving the social Skills of males in maximum security psychiatric settings. *Canadian Journal of behavioral science* .Vol 15 (1) 1-13.
38. Sheeber, L. B. Johnson, J. H. (1992).Child temperament, maternal adjustment, and changes in family life style. *American Journal of Orthopsychiatry*.Apr1992.vol 62(2) 178-185.
39. Sidney M. J. & Richard M. R. (1955).Perceived Parental Attitudes, the self, and Security. *Journal of Consulting Psychology*. Vol.19, No, 5.
40. Tanaka,N; Hasui,C; Uji,M; Hiramura,H; Chen,Z; Shikai,N; Kitamura,T.(2008).Correlates of the categories of adolescent attachment styles :perceived rearing, family function, early life events, and personslity.*psychiatry & clinical Neurosciences* ;Feb2008,vol.62(1),p65-74.